

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΕΜΠΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Ακόμα κάθε αρετή από τις ίδιες προϋποθέσεις και τις ίδιες επιδράσεις και δημιουργείται και καταστρέφεται, και όμοια επίσης (κάθε) τέχνη . διότι οι κιθαριστές γίνονται και επιδέξιοι και αδέξιοι από το παίξιμο τους στην κιθάρα. Με ανάλογο τρόπο και οι οικοδόμοι και οι υπόλοιποι . διότι με το να κτίζουν σωστά θα γίνουν καλοί οικοδόμοι, ενώ με το να χτίζουν άσχημα (θα γίνουν) κακοί. Γιατί αν (τα πράγματα) δεν ήταν έτσι, καθόλου δεν θα χρειαζόταν ο άνθρωπος που θα δίδασκε, αλλά όλοι θα γεννιόνταν καλοί ή κακοί.

Έτσι λοιπόν συμβαίνει και με τις αρετές. δηλαδή με το να κάνουμε όσα απαιτούνται στη συναλλαγή μας με τους άλλους ανθρώπους γινόμαστε άλλοι δίκαιοι, άλλοι άδικοι (και) με το να κάνουμε επίσης όσα μας αναγκάζουν οι φοβερές περιστάσεις και με το να συνηθίζουμε να φοβόμαστε ή να έχουμε θάρρος (γινόμαστε) άλλοι ανδρείοι , άλλοι δειλοί.

Β.1 Σύμφωνα με την αριστοτελική θεωρία, ο σκοπός της πολιτείας, δηλαδή της τέλειαις κοινωνίας, δεν περιορίζεται απλώς στην εξασφάλιση του δικαίου, στην αποτροπή των εξωτερικών εχθρών και στη διατήρηση της ζωής, αλλά σε κάτι βαθύτερο, στην ευδαιμονία των πολιτών. Επειδή όμως κύριο στοιχείο της ευδαιμονίας είναι η αρετή, ο Αριστοτέλης θεωρούσε ως πρώτιστο έργο της πολιτείας την αγωγή των πολιτών. Έτσι, κύριο έργο των νομοθετών, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, ήταν να καταστήσουν τους πολίτες αγαθούς, ασκώντας τους στην απόκτηση συγκεκριμένων συνηθειών. Εάν λοιπόν οι νομοθέτες κατάφεραν να πετύχουν τον στόχο αυτό, τότε η πολιτεία αυτή θεωρείται από τον Αριστοτέλη «αγαθή». Σε αντίθετη περίπτωση, εάν δηλαδή οι νομοθέτες αποτύγχαναν στην υλοποίηση του παραπάνω στόχου, τότε η πολιτεία κρίνεται από τον Αριστοτέλη «φαύλη». Για τον Αριστοτέλη, λοιπόν, δεν υπάρχουν ανώτερα ή κατώτερα πολιτεύματα, αλλά το κριτήριο διάκρισής τους γίνεται με βάση τη μεγαλύτερη ή μικρότερη βοήθεια που προσφέρουν οι νομοθέτες στους πολίτες τους, ώστε να κατακτήσουν οι τελευταίοι την αρετή.

Β.2 Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει ότι η κατάκτηση της ηθικής αρετής δεν απαιτεί απλά και μόνο εξάσκηση. Το αποτέλεσμα, για τον Αριστοτέλη, εξαρτάται από την καλή ή κακή εξάσκηση. Για να το υποστηρίξει αυτό, παρατηρούμε πως στο συγκεκριμένο απόσπασμα αναφέρεται σε περιπτώσεις τόσο του πρακτικού όσο και του ηθικού βίου των πολιτών.

Στην πρώτη περίπτωση μνημονεύει το παράδειγμα των κιθαριστών και οικοδόμων, υποστηρίζοντας πώς, εάν εξασκούν την τέχνη τους σωστά, θα γίνουν σωστοί τεχνίτες, εάν όμως όχι, τότε θα εξελιχθούν σε κακούς τεχνίτες. («ἐκ γάρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκδὲ τοῦ κακῶς κακοί»).

Στη δεύτερη περίπτωση αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο συναλλάσσουμε με τους συνανθρώπους μας. Εάν λοιπόν δεν προσπαθούμε να κλέψουμε ή να κερδίσουμε με αθέμιτα μέσα, τότε, πράττοντας δίκαια, γινόμαστε δίκαιοι άνθρωποι. («πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι ...»).

Επίσης ανάλογα με τον τρόπο που διαχειριζόμαστε την οργή μας, γινόμαστε άλλοι πράοι και άλλοι οξύθυμοι.

B.3 Από το σχολικό εγχειρίδιο σελ. 151. «Στο Α΄ βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων ... και το περιεχόμενό του».

B.4 διαφθορά, αδιάφθορος
έντεχνος, τεχνολογία
οικοδομή, οικοδόμημα
σύμπραξη, έμπρακτος
καταστροφή, συναναστροφή

Γ.1 Νομίζω, κύριοι, πως οι άνθρωποι δεν έχουν τον πλούτο και τη φτώχεια στο σπίτι αλλά στις ψυχές τους. Γιατί βλέπω πολλούς απλούς πολίτες, οι οποίοι, ενώ διαθέτουν υπερβολικά πολλά χρήματα, θεωρούν ότι είναι τόσο φτωχοί, ώστε να υπομένουν κάθε κόπο και κάθε κίνδυνο, με σκοπό να αποκτήσουν περισσότερα, γνωρίζω επίσης και αδελφια, τα οποία, αν και πήραν ίσο μερίδιο κληρονομιάς, το ένα απ' αυτά έχει όσα του αρκούν και περισσότερα από όσα ξοδεύει, ενώ το άλλο στερείται τα πάντα. ακούω ακόμα και για κάποιους τυράννους, οι οποίοι πεινάνε τόσο για χρήματα, ώστε να κάνουν πράξεις πολύ χειρότερες από τους πάρα πολύ φτωχούς. γιατί από ανάγκη βέβαια άλλοι κλέβουν, άλλοι ανοίγουν τρύπα στον τοίχο με σκοπό την κλοπή και άλλοι πωλούνται ως δούλοι.

Γ.2 ἀνδράσι(ν)
ἰδιωτῶν
παντί
ὑπεδύσαντο
πλείστους
κτῆσεσθαι
αἷς
ἐλάχομεν
ἥσθάνετο
ποιεῖτω

- Γ.3. α. ἔχειν** : ειδικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο δοξαστικό ρήμα «νομίζω»
- Πολλούς αὐτῶν τοῦ παντός τῶν ἀπορωτάτων** : επιθετικός προσδιορισμός στο «ιδιώτας»
: γενική διαιρετική από το «ὁ μὲν»
: αντικείμενο στο ρήμα «ἐνδεΐται», εφόσον το ρήμα συντάσσεται με αντικείμενο σε γενική
- δι' ἔνδειαν** : γενική συγκριτική από επίθετο συγκριτικού βαθμού «δεινότερα»
: εμπρόθετος (επιρρηματικός) προσδιορισμός που δηλώνει αιτία
- β. «ἡγοῦνται»:** ανήκει στη δευτερεύουσα αναφορική προσδιοριστική πρόταση «οἱ πάνυ πολλά χρήματα ἔχοντες οὕτω πένεσθαι ἡγοῦνται»
- «ποιοῦσι» :** ανήκει στη δευτερεύουσα συμπερασματική πρόταση «ὥστε ποιοῦσι πολύ δεινότερα τῶν ἀπορωτάτων»